

Erich Kästner

Lietapiņa trieda

Vydavateľstvo
Spolku slovenských spisovateľov

Erich Kästner

*Lietajüca
triëda*

Vydavateľstvo
Spolku slovenských spisovateľov

DAS FLIEGENDE KLASSENZIMMER
text by Erich Kästner, illustrations by Walter Trier
© Atrium Verlag AG, Zürich 1935
Translation © 2011 by Iva Vranská Rojková
© Vydavateľstvo Spolku slovenských spisovateľov, spol. s r. o., Bratislava
e-mail: vszs@stonline.sk
<http://www.vsss.sk>

Realizované s finančnou podporou
Ministerstva kultúry Slovenskej republiky

VYDAVATEĽSTVO
SPOLKU SLOVENSKÝCH SPISOVATEĽOV
spol. s r. o.

Erich Kästner: Lietajúca trieda
Z nemeckého originálu Erich Kästner: Das fliegende Klassenzimmer,
ktorý vyšiel vo vydavateľstve Atrium Verlag, Zürich 1935,
preložila Iva Vranská Rojková
Ilustroval Walter Trier
Zodpovedná redaktorka Ingrid Skalická
Obálku s použitím ilustrácie Waltera Triera navrhla Hana Fašungová
Sadzba Hana Fašungová, fasungova@gmail.com
Tlač POLYGRAFICKÉ CENTRUM, www.polygrafcentrum.sk
Prvé vydanie
Printed in Slovakia

ISBN 978-80-8061-448-5

Prvá časť úvodu

*obsahuje rozhovor medzi pani Kästnerovou
a jej synom; pohľad na vrch Zugspitze; motýľa,
čo sa volá Božidar; strakatú čierno-bielu mačku;
trošku večného snehu; harmonický čas voľna
a pádny dôkaz, že sa z teliatok občas stanú voly.*

Tentoraz to bude ozajstná vianočná poviedka. Vlastne som ju chcel napísať už pred dvoma rokmi a potom, už celkom určite, minulý rok. Ale ako to už býva, vždy mi do toho niečo prišlo. Až kým mi mama prednedávnom nepovedala: „Ak ju tento rok ne-napíšeš, nedostaneš nič na Vianoce!“

To rozhodlo o všetkom. Čo najrýchlejšie som si pobalil kufor, vložil doň tenisovú raketu, plavky, zelenú ceruzku a strašne veľa papiera na písanie, a keď sme spotení a uštvaní stáli v staničnej hale, opýtal som sa:

„A kam teraz?“ Pretože je, pochopiteľne, veľmi ťažké spisovať vianočný príbeh uprostred najhorúcejšieho leta. Človek si predsa nemôže len tak sadnúť a písať: „Bola psia zima, sneh sa sypal ako z vreca a pánu doktorovi Majerovi, keď sa pozeral z okna, omrzli oba ušné lalôčky.“ Myslím, že také niečo nemožno ani pri najlepšej vôli napísať v auguste, keď sa človek škarvá na kúpalisku ako špekáčik a čaká na úpal! Či azda áno?

Ženy sú praktické. Moja mama si vedela poradiť. Pristúpila k pokladničnému okienku, priateľsky kývla úradníkovi a opýtala sa: „Prepáčte, prosím, kde je v auguste sneh?“

Ten muž chcel najprv povedať „Na severnom póle“, no potom

spoznal moju mamu, potlačil unáhlenú poznámku a zdvorilo odporučil: „Na vrcholci Zugspitze, pani Kästnerová.“

A tak som si musel ihneď kúpiť lístok do Horného Rakúska. Mama ešte zdôraznila: „Bez vianočnej poviedky sa mi ani domov nevracaj! Ak bude príliš horúco, jednoducho sa zahľadiš na nádherný chladný sneh na vrcholci Zugspitze! Jasné?“ Vtom sa vlak rozbehol.

„Nezabudni poslať domov oprat' bielizeň,“ zavolala ešte moja mama.

„A polej kvety!“ zareval som, aby som ju trochu nahneval. Potom sme si mávali vreckovkami, kým sme si nezmizli z dohľadu.

A teraz bývam už štrnásť dní na úpätí vrchu Zugspitze pri veľkom tmavozelenom jazere, a ak práve neplávam alebo necvičím, alebo nehrám tenis, alebo sa nečlnkujem, sedím uprostred širokánskej lúky na malej drevenej lavičke a pred sebou mám rozheganý stôl, na ktorom teda teraz píšem svoju vianočnú poviedku.

Vôkol mňa kvitnú kvety všetkých farieb. Stebielka traslice sa s rešpektom skláňajú pred vetrom. Motýle si vyletujú na vychádzky. A jeden z nich, veľká babôčka pávooká, ma niekedy aj navštívi. Motýľa som pokrstil Božidar a vychádzame spolu dobre. Neprejde deň, čo by trepotavo nepriletel a nesadol si na môj rozpísaný papier. „Ako sa máš, Božidar?“ spýtam sa ho. „Raduješ sa zo života?“ Namiesto odpovede ticho zdvihne a spustí krídelká a uspokojene letí svojou cestou.

Oproti na okraji temného jedľového lesa ktosi navíšil veľkú hromadu dreva. Na nej sa krčí strakatá čierno-biela mačka a uprene na mňa hľadá. Mám vážne podozrenie, že je zakliata, a keby chcela, vedela by rozprávať. Len nechce. Zakaždým keď si zapálím cigaretu, nahrbí sa.

Popoludní utečie, pretože vtedy jej býva prihorúco. Aj mne, ale ja tu ostávam. No nie je to žiadna maličkosť, takto tu trčať, variť sa horúčavou a pritom opisovať, napríklad, guľovačku.

Večer ma pravidelne vyzdvihuje Edko.

Vtedy sa na lavičke hlboko zakloním, vzhliadnem na Zugspitze, v ktorého ohromných skalných roklinách sa trblieta večný sneh – a hneď môžem písať ďalej! Pochopiteľne, že v niektoré dni tiahnu od wettersteinskej strany jazera mraky, plávajú naprieč oblohou k Zugspitze a vŕšia sa pred ním, až kým z neho nič nevidieť.

Vtedy je, prirodzene, po opisovaní guľovačiek a iných vyslovene zimných zážitkov. Ale nič to. V takéto dni jednoducho vykresľujem scény, ktoré sa odohrávajú vnútri. Človek si musí vedieť poradiť!

Večer ma pravidelne vyzdvihuje Edko. Je to prekrásne hnedé teliatko s maličkými rožkami. Počúť ho už z diaľky, pretože mu na krku visí zvonec. Najprv zvoní celkom z diaľky, keďže sa teliatko pasie hore na horskej lúke. Potom zvonenie preniká čoraz bližšie a bližšie. A napokon sa Edko zjaví. Vymotá sa spomedzi vysokých tmavozelených jedlí, v papuli má zopár žltých margarét, akoby ich natrhal špeciálne pre mňa, a teperí sa krížom cez lúku až k mojej lavičke.

„No čo, Edko, už padla?“ pýtam sa ho. Vyvalňuje na mňa okále, prikyvuje a zvoní kravským zvoncom. Ešte chvíľočku sa však popasie, pretože tu rastie lahodná púpava a chutné sasanky. Ja zatiaľ napíšem ešte zopár riadkov. Vysoko v povetrí krúži orol a robí vývrtku smerom do neba.

Napokon odkložím zelenú ceruzku a poťapkám Edka po horúcej hladkej telacej srsti. A on do mňa drcne malými rožkami, aby som konečne vstal. Potom sa spolu poberáme krásnou pestrou lúkou domov.

Pred hotelom sa rozlúčime. Edko totiž nebýva v hoteli, ale za rohom u istého gazdu.

Nedávno som sa s tým gazdom zhováral a povedal, že z Edka raz iste vyrastie poriadny vôl.

Druhá časť úvodu

*obsahuje stratu zelenej ceruzky; poznámku
o veľkosti detskej slzy; zaoceánsku plavbu
malého Jonatána Trocera; dôvod,
prečo ho nevyzdvihli starí rodičia;
chválospev na ľudskú hrošiu kožu
a naliehavú výzvu vziať do hrsti
odvahu a rozum.*

Vlastne som chcel pokračovať v písaní už včera večer, keď som dojedol a lenivo vysedával v reštaurácii. Alpská žiara pohasla. Zugspitze a steny žľabov sa ponorili do temnoty nastupujúcej noci. A na druhom brehu jazera mesiac v splne s úsmevom hľadel ponad čierny les.

Vtom som zbadal, že som stratil svoju zelenú ceruzku. Isto-iste mi cestou domov vypadla z vrečka. Možno ju Edko, to krásne teliatko, pokladal za stonku trávy a prehltol ju. Tak či onak, teraz som len vysedával v reštaurácii a nemohol som písať, pretože v celom hoteli – hoci to bol prvotriedny hotel – široko-d'aleko nebolo žiadnej zelenej ceruzky, ktorú by som si mohol požičať! Skvelé, však?

Napokon som si vzal detskú knižku, ktorú mi poslal sám jej autor, a čítal si ju. Ale čoskoro som knižku opäť odložil. Tak ma nahnevala! Aj vám poviem prečo. Tento pán chce deťom, ktoré čítajú jeho knižku, normálne nahovoriť, že sú neustále veselé a že od samého šťastia nevedia, čo robiť! Ten neúprimný pán sa tvári, akoby detstvo bola prechádzka ružovým sadom.

Ako môže dospelý muž tak totálne zabudnúť na svoju mladosť, že jedného dňa už vôbec nemá šajnu, aké smutné a nešťastné môžu byť

niekedy deti? (Pri tejto príležitosti vás z celého srdca prosím: Nikdy nezabúdajte na svoje detstvo! Sľúbite mi to? Čestné slovo?)

Je totiž jedno, či plačeme pre rozbitú bábiku, alebo preto, že, niekedy neskôr, stratíme priateľa. V živote nikdy nezáleží na tom, nad čím smútime, ale len na tom, ako veľmi smútime. Bohuprisahám, že detské slzy nie sú o nič menšie a často vážia omnoho viac než slzy veľkých. Nezavádzajme sa, panstvo! Nebuďme zbytočne prejemnení. Myslím tým, že treba byť úprimným, aj keď to bolí. Úprimným až do špiku kosti.

Vo vianočnej poviedke, ktorú vám začnem od nasledujúcej kapitoly rozprávať, pôjde o chlapca, ktorý sa volá Jonatán Trocer a ktorého ostatní volajú Džony. Tento malý kvartán nie je hlavnou postavou knihy, no je vhodné teraz spomenúť práve jeho životný príbeh. Narodil sa v New Yorku. Jeho otec bol Nemec, matka Američanka. Tí dvaja žili spolu ako pes a mačka. Napokon matka utiekla. A keď mal Džony štyri roky, priviedol ho otec do newyorského prístavu na parník, čo sa plavil do Nemecka. Kúpil chlapcovi lodný lístok, strčil mu do hnedej detskej peňaženky desaťdolárovku a na krk mu zavesil kartónovú tabuľku, na ktorej bolo Džonyho meno. Potom išli za kapitánom a otec povedal: „Prosím vás pekne, vezmite moje dieťa do Nemecka. V Hamburgu si ho z parníka vyzdvihnú starí rodičia.“

„V poriadku, pane,“ odpovedal kapitán a Džonyho otec bol už aj preč.

Pasažieri sa k chlapcovi správali úžasne priateľsky, obdarovávali ho čokoládou, čítali, čo má napísané na kartónovom štíte, a hovorili: „No nie, ty máš ale šťastie, že sa už ako malé dieťa smieš plaviť cez veľký oceán!“

Po týždni plavby dorazili do Hamburgu a kapitán čakal pri nástupných schodíkoch na Džonyho starých rodičov. Všetci pasažieri vystúpili a ešte raz potľapkali chlapca po pleci. Istý profesor latinčiny dojato povedal: „Nech ti to padne na osoh, chlapče!“ A námorníci,

vystupujúci na pevninu, volali: „Drž sa, Džony!“ A potom na palubu nastúpili muži, ktorí mali parník nanovo natrieť, aby bol pri nasledujúcej plavbe do Ameriky znovu žiaril bielobou.

Kapitán stál na móle, držal chlapca za ruku, z času na čas pozrel na náramkové hodinky a čakal. Avšak kto neprišiel, to boli Džonyho starí rodičia. Veď ani prísť nemohli, pretože už boli mnoho rokov mŕtvi! Otec sa chcel dieťať a jednoducho zbaviť a poslal ho do Nemecka bez toho, aby si lámal hlavu nad tým, čo bude ďalej.

Vtedy ešte Jonatán Trocer nechápal, čo mu to vykonali. Ale vyrástol, a prišli mnohé noci, ktoré prebdel a preplakal. A toto trápenie, ktoré mu spôsobili, keď mal štyri roky, nedokázal prekonať po celý život, hoci je to statočný chlapec – a to mi môžete veriť.

Toto je ešte len polovica príbehu. Kapitán mal vydatú sestru. Chlapca zavedol k nej, navštevoval ho, keď bol v Nemecku, a keď mal desať rokov, dal ho do internátu Gymnázia Johanna Sigismunda v Kirchbergu. (Mimochodom, tento internát je dejiskom nášho vianočného príbehu.)

Jonatán Trocer ešte zavše cez prázdniny kapitánovu sestru navštevuje. Tí ľudia sú k nemu skutočne veľmi dobrí, no počas prázdnin väčšinou ostáva v škole. Veľa číta. A tajne píše poviedky.

Možno raz bude básnikom. Ale to sa ešte nevie. Pol dňa vždy strávi v rozľahlom školskom parku – zabáva sa so sýkorkami. Priľietajú mu na ruku, a keď rozpráva, spýtavo naňho hľadia malými očkami. Niekedy im ukáže malú hnedú detskú peňaženku a desaťdolarovú bankovku, ktorú v nej má.

Rozprávam vám Džonyho životný príbeh, lebo ten neúprimný pán, ktorého detskú knižku som včera večer čítal v reštaurácii, sa domnieva, že deti sú v kuse bezstarostné a od samej rozkoše nevedia, kde im hlava stojí. Keby tak len tušil!

Vážnosť života sa v skutočnosti nezačína až zarábaním peňazí. Nezačína sa tým a tým sa nekončí. Tieto notoricky známe veci

nezdôrazňujem preto, aby ste chodili s nosom hore. Božechráň! Ani ich neprízvukujem preto, aby som vám nahnal strach. Nie, nie. Buďte šťastní, ako len vládžete! A buďte takí veselí, aby vás od smiechu rozboleli vaše malé brušká!

Ale: Nezavádzajte sami seba a nedajte sa ničím zavádzať. Naučte sa hľadiet' nešťastiu priamo do očí. Nevyľakajte sa, keď sa niečo nepodarí. Nevzdávajte sa, keď sa stretnete s neúspechom. Nestrácajte hlavu! Musíte si vypestovať hrošiu kožu!

Ako vravia boxeri, musíte mať tvrdú náturu. Musíte sa naučiť údery zasadiť aj stráviť. Inak ostanete grogy po prvom zauchu, ktoré vám život uštedrí. Pretože život sa s nikým nemazná, panstvo! Keď niekto schytá poriadne zaucho, a nebude naň pripravený, potom už stačí, ak mucha zakašle, a už ležíte akí dlhí, takí širokí dolu nosom.

Takže: Nestrácajte hlavu! Navlečte si hrošiu kožu! Jasné? Kto odolá prvému úderu, má už napoly vyhrané. Pretože napriek zauchu, ktoré dokázal s vďakou prijať, zachová dostatok duchaprítomnosti, aby v sebe naštartoval práve tie dve vlastnosti, o ktoré ide: odvahu a múdrosť. A zapíšte si za uši, čo teraz poviem: Odvaha bez múdrosti je len grázlovstvo a múdrosť bez odvahy sú len táraniny! Svetové dejiny poznajú mnohé epochy, v ktorých boli hlúpi ľudia odvážni alebo múdri ľudia zbabelí. No nebolo to to správne.

Až keď sa smelí stanú múdrymi a múdri smelými, bude možné pocítiť to, čo už bolo často mylne ohlasované: pokrok ľudstva.

Mimochodom, keď píšem tieto takmer filozofické fakty, sedím opäť na svojej drevenej lavičke za rozhegánym stolom uprostred širokánskej pestrej lúky. Hneď doobeda som si v obchode s koloniálnym tovarom zaobstaral zelenú ceruzku. A teraz je už opäť neskoré popoludnie. Na vrchole Zugspitze sa leskne čerstvý sneh. Oproti na hromade dreva sa krčí strakatá čierno-biela mačka a uprene sem hľadí. Určite je pobosorovaná! A zhora z kopca znie zvonenie zvončeka, ktorý visí na krku môjho priateľa Edka. Čoskoro ma príde